

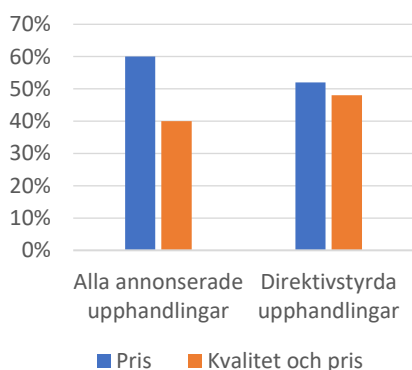
Pris eller kvalitet – måste man välja i offentlig upphandling?

Linus Nilsson / Jurist
Lni@nordialaw.com
0724-02 87 69

En vanlig uppfattning man stöter på är att offentlig upphandling enbart handlar om lägsta pris och att det alltid är just pris, på bekostnad av kvalitet, som avgör vilken leverantör som erhåller kontrakt. Eftersom det är en fråga som då och då får stort utrymme samt väcker känslor tycker jag att det finns anledning att ägna några rader åt detta.

Enligt statistik från Upphandlingsmyndigheten är pris den vanligaste tilldelningsgrunden. Under 2019 användes pris i sextio procent av alla annonserade upphandlingar medan bästa förhållandet mellan pris och kvalitet användes i fyrtio procent av fallen. Bryter man ut upphandlingar inom det direktivstyrda området blir fördelningen jämnare, då tilldelningsgrunden var pris i femtiotvå procent av upphandlingarna.

Statistiken ger dock inte en fullständig bild eftersom det inte går att utläsa hur proportionerna ser ut mellan pris och kvalitet då dessa kriterier används i kombination som tilldelningsgrund. Pris kan alltjämt ges, och gör det enligt min uppfattning oftast, en förhållandevis stor del av viktningen i utvärderingen när både kvalitet och pris ingår

som kriterier. I sådana fall tenderar priset att bli utslagsgivande.

Att kvalitet är viktigt är det nog få som ifrågasätter; det allmänna bör givetvis köpa in varor/tjänster som håller hög kvalitet och seriösa leverantörer som erbjuder kvalitet ska premieras. För att kvalitet faktiskt ska ges betydelse är det enligt min uppfattning viktigt att myndigheten, på ett genomtänkt och välgrundat sätt, funderar över hur kvalitet får genomslag i varje enskild upphandling. I detta avseende är en ny rapport som tagits fram på uppdrag av Upphandlingsmyndigheten av särskilt intresse, se hela rapporten [här](#). Av rapporten kan utläsas att det är förenat med svårigheter att ställa krav som avser kvalitet, men att det finns lösningar om tillgängliga verktyg används på rätt sätt. Av rapporten kan bl.a. utläsas att;

- Ett av de svåraste problemen inom offentlig upphandling är att uppnå god kvalitet i delar som inte är verifierbara.
- Kvalitet vid offentlig upphandling kan något förenklat uppnås på bl.a. två sätt;
 - 1) Upphandlingen utformas med krav som innebär att myndigheten kan göra en egen bedömning av hur leverantörens rutiner, utrustning och kompetens m.m. fungerar eller upplevs. Även om myndigheten därigenom får visst handlingsutrymme begränsas detta av att krav måste utformas i enlighet med de upphandlingsrättsliga principerna, bl.a. ska upphandlingsdokumenten innehålla en transparent och förutsebar beskrivning av utvärderingen.
 - 2) Upphandlingen kan även utformas med krav som innebär att en leverantör ska ha specifika rutiner avseende en eller flera

frågor samt utrustning och kompetens m.m. av visst slag.

- Mot den typen av krav som angetts i punkten 2 har framförts kritik att det är resultatet av upphandlingen som räknas. Av rapporten kan emellertid utläsas att det kan vara användbart, och i vissa fall mer lämpligt, att använda denna kravtyp som tilldelningskriterium. Anledningen härtill synes vara att det sannolikt leder till ett bra resultat eftersom det är billigare och enklare för resursstarka företag att göra rätt i fråga om mer omfattande krav på specifika rutiner, utrustning och kompetens m.m.

Mot bakgrund av vad som redovisats ovan är det sannolikt svårt att uppnå kvalitet genom att enbart ställa krav på visst resultat (myndighetens egna kvalitativa bedömning) eftersom handlingsutrymme är begränsat vid den typen av krav/tilldelningskriterium. Innan en upphandling utformas med inslag av subjektiva bedömningar, så som referensgrupper och annan testning m.m., bör myndigheten därför överväga om detta verkligen är nödvändigt eller om den önskade kvaliteten kan uppnås genom att i högre grad fokusera på att leverantören ska ha rätt rutiner, utrustning eller kompetens/utbildning m.m. Sannolikt leder sådan kravställning till att de leverantörer som lämnar anbud också tillhandahåller hög kvalitet. En positiv effekt av detta är dessutom att upphandlingen blir mer transparent och förutsebar.

Avslutningsvis är det en vanlig missuppfattning att upphandlingar som genomförs med enbart pris som tilldelningsgrund inte tar hänsyn till och värderar kvalitet. Så behöver inte vara fallet eftersom det beror på hur upphandlingen har utformats. Exempelvis kan myndigheten ställa upp förhållandevis tuffa och "högkvalitativa" krav på leverantören och anbudets innehåll samt därefter enbart tillämpa pris som tilldelningsgrund. Något förenklat skulle en sådan upphandling leda till att endast leverantörer som kan möta den efterfrågade kvaliteten kommer att lämna anbud och någon egentlig anledning att ifrågasätta att myndigheten vill köpa efterfrågad kvalitet till bästa möjliga pris

föreligger inte. Givetvis ska framhållas att myndighetens kravställning även bör vara väl avvägd så att kraven är proportionerliga och relevanta samt uppfattas som legitima. I annat fall ökar risken för att leverantörerna avstår från att lämna anbud.

Sammanfattningsvis finns det sannolikt fog för uppfattningen att pris har stor betydelse i offentliga upphandlingar. Enligt min uppfattning bör detta dock inte likställas med att kvalitet också måste nedprioriteras. Däremot är det tydligt att myndighetens sätt att utforma en upphandling är av väsentlig betydelse för att kvalitet faktiskt uppnås. En väl avvägd kravställning med en tydlig idé om hur kvalitet ska få genomslag kommer sannolikt leda till att kvalitet ges större betydelse i offentliga upphandlingar – oavsett vilken tilldelningsgrund som används.

Linus Nilsson
Jurist
Advokatfirman NORDIA